

המאסף

הודש אייר ה'תק"ע

א

שירים

שיר הגפן

גֶּפֶן פְּרִי הַלּוּלִים, מִמֶּת שָׁמַיִם
אֶת מְשִׁיבַת רוּחַ מְרַקֶּחַת הַבָּתִּים
בָּךְ אֶתְעַנֵּג, הוֹדֶךָ אֲשִׁיר אֲפִיעַ
כָּל פֶּעַל אֱלֹהִים תִּפְאֶרְתּוֹ וְגִירוֹ
מֵאוֹזֵב עַד אֶרֶץ עֵזוֹ וְעִירוֹ
וְעַל כָּל־מוֹ גִּדְלָךְ גִּדְּלוֹ יוֹדִיעַ

כל

[ל ד]

כל פרי כל נטע לתעלת נבראו
 מתוקים טעמו לחיד, ומרים ירפאו
 ובה מתק אף מרפא אחווים יחד
 אם כם אדם ובהמה ירוו נחת
 אף גם אלהים גם הנפשות משמחת
 בבוואך בא גיל, וגם כל יגון ופחד

דמי כי נעבר אף השך ישובני
 ובהמתני רעיונות בלחה מקיפני
 מצל גרדפתי, צר לי מרחבי חלר,
 והייתי שפל בעיני מאד קלותי
 ואירא פני איש לעפר שחותי —
 ממשקה אקה כוס — ואחי ואולר

אז אורו עיני והעבים יסעו
 אין עוד עצב הצרות התבלעו
 ואקה כגורי אשיר אף אריע

[לה]

אֶרְאֶה בְּטוֹב הָיִיתִי אֶךְ שָׁמָּה
בְּמִלָּךְ בִּיקָר אֲנֹכִי צוֹלָה
הוֹד גָּפֶן וְהוֹד עָשָׂה בְּרָגָה אֲשָׁמִיעַ

אֲשֶׁב בְּסוּר רַעִים כִּי יִיטֵב לִבִּנו
בְּאַהֲבִים נִתְעַלְסָה נִתְקַע בְּפִינו
אֲמַרְנוּ? הִבָּה נִכְרַתָּה כְּרִית עָלֵי יָיו!
רוֹב יָמֵינוּ שָׁוָא אֶךְ בַּעַס וְאֶכֶל
בְּלִי יִדְרוֹת וּגְפֶן תִּינֹנו הֶבֶל
וּמוֹתֵר אָדָם כִּין הִבְהֵמָה אֵין

עַל בֶּן דָּם עֲנֹב! עֲמָךְ אֲשַׁתְּעֶשֶׂע
בִּימֵי מוֹעֵד וְשִׁמְחָה בָּךְ אֲתִרוּעַע
הִידֵר אֶקְרָא עִם דוֹרְכֵי גִפְתָּךְ
הִנֵּה רֹאשֶׁךְ אֵשָׂא עַל רֹאשׁ שִׁמְחָתִי
אֲנִנֹן בְּתִרוּעָה אֵיטִיב לָךְ שִׁירָתִי
בְּקֶהֱל הַבְּרִים אֲגִיד אֲשִׁיר עֲנֶךְ

מֵת

[3*]

[לו]

מה אתה לל לבי מה יקחני
הלא את בתי שרק! לי כח תחני
לדעת לעות בלמודי שיריך
כי זולתך כל מעני נסתמו
דומם ישבתי שכתותי נאלמו
השבתתי נתתי לך מידך

ש — ב

ב

דקדוק לשון עברי

שיחה בעולם הנשמות

(ההמשך)

בתשובת השאלה הראשונה, והוא — דע, כי הפיזיק
המוצא ממצב הנושא למען הוציא פעלה אחרת בעצם
אחר, תפעל על אחד משני דרכים, או (I) כי פעלת
העצם המוציא, היא חלה על העצם האחר, כל זמן עשות
זה את פעלתו, וזכלות פעלת העצם המוציא תכלה ג"כ
פעלת העצם האחר, ועל דרך זה העצם המוציא הוא
גומר

ביום רב בפעלתו האחת את פעלת העצם האחר — או (ב) כי העצם המוציא הוא רק מטורר על ידי פעלתו את כח העצם האחר לפעול כעלה מה אשר לא תכלה עדן צבור מעליו פעלת העצם המוציא רק היא נגמרת אחרי אשר כלתה כבר פעלת העצם המוציא אשר עוררה את כחו לפעול. ועל דרך זה העצם המוציא הוא גורם בפעלתו את פעלת העצם האחר —

והנה מניחי לשון עזר הניחו שני צנינים, צנין פעל וצנין הפעיל להוציא את זה"ק, כפי אשר תהיה פעלת העצם המוציא על אחד משני הדרכים האלה אשר הזכרתי כי הם תהיה פעלתו על הדרך הראשון אשר הזכרתי או תצא תמיד בצנין פעל, כמו בפעל **כָּבַד** שהנחת צשאלתך, הנה האיש אשר יוציא על ידי פעלתו את הכזיב צנר או צנאלת, כאשר כלתה פעלתו, כלתה ג"כ פעלת הכזיב צעמחים האלה, לכן יקרא הוּם הַמְכַבֵּה לֹא הַמְכַבֵּה וכן התלמיד הלומד מרצו, לא ילמד תורת רבו רק בעוד אשר ילמדו זה — וכאשר תסמך פעלת הרב המלמד תכלה ג"כ פעלת התלמיד הלומד, וכן הדין בפעל **אַדְוָה** אשר אחד הוא צענינו עם הפעל למוד — ואם אמנם תהיה פעלת העצם המוציא על הדרך השני אשר הזכרתי, אז תצא תמיד בצנין הפעיל כמו בפעל **נָפַר**, הנה זה האיש אשר ידחה איש אחר העומד על גב הצית עד כי יכול למרץ, נאמר עליו כי הוא הפילו למרץ, כי הנפילה למרץ היא נגמרת אחרי אשר כלתה כבר פעלת הדחיה. וכן הנותן לרעב לחם לחול הוא **מֵאֲכִיל** את הרעב, כי הרעב אוכל את הלחם אחרי הסמך פעלת הדחיה.

ובתשובת השאלה השניה אשר שאלת, הנני אומר לך:

לך: דע כי תמצא לפעמים צנין הקל הכולל לפי הנראה
 בהוראתו רק כעלה אחת, וכאשר תשכיל היטב תמצא כי
 התחלת הפעלה אשר יורה חותה ב"הק זה, היא כמו
 פעלה צבני עצמה הקודמת תמיד אל המשתת הפעלה
 הנמשכת ב"כ לפעלה אחרת צבני עצמה ובלשונות העמים
 הנימו עליהן שני פעלים למען סמן כל אחת בפעל מיוחד,
 והעצרי יכניס את שתייהן צבנין קל אחד אשר ישתמש בו
 פעם על הוראה זאת ופעם על הוראה האחרת. כמו
 צנין קל קום הוראתו לבעמים על התחלת הקימה אחרי
 הישיבה (אויף שטעהען) כמו וישיש **קמו** עמדו (אויב
 ב"ט) ולפעמים על המשך הקימה מצלי אשר יש (בעשטע-
 הען, שטעהן) כמו ויתקם ממלכתך למ תקום (שמואל א'
 י"ג) צנין קל **קמה** הוראתו לבעמים על התקמה אחרי
 המות (אויף לעבען) כמו יחיו מתיך כצילתי יקומון (ישעיה
 כ"ז) ולפעמים הוראתו על המשך הקיום אשר יקיה הסי
 צערס ימות (לעבען) כמו לא אמות כי אקיה (תהלים
 ק"א) וכן בה"ק **ידוע** הוראתו לפעמים על התחלת
 ידיעת דבר מה אשר לא ידענו עוד (ערפֿהרען), כמו
ידוע דוד כי עליו שחול מחריש הרעה (שמואל ז', כ"ד)
 ולפעמים המשך ידיעת דבר מה אשר לא שכחנו עוד (וויס-
 סען) כמו **ידועים** כי רעצים אנחנו (מלכים ב' ז')

והנה כאשר ירצה העצרי להוציא צנין קל כזה, או
 וכל להשתמש בכל אחד משני הצנינים המוציאים אשר ירצה
 — צבנין פעל צבחינת הוראת הקל על התחלת הפעלה
 הנגמרת מיד בכלות פעלת העצם המוציא, וצבנין הפעיל
 צבחינת הוראת הקל על המשתת הפעלה אשר איננה נגמרת
 מפעלת העצם המוציא, עד"מ המגביה את האיש השוכח
 על

על הארץ ומעמידו על רגליו, הנה הוא גומר בפעלתו מיד את התחלת הקימה (דאז אויפֿשטעהן) ומסבב את המסך הקימה (דאז שטעהן), לכן נאמר על צד השאלה: ומרצותיה **אָקומס, אָקיס** את סבת דוד הנוכלת (עמוס ט') וכן המציא רוח חיים צפנר מת הוא גומר בפעלתו מיד את פעלת התחיה (דאז אויף לעבען) ומסבב את המסך החיים אשר יחיה החי הזה צטרם ישוע למות (דאז לעבען) לכן נאמר ה' מחית ו**מְחִיָּה** (שמואל ח' ב') אשר ה**וֹחִיָּה** את צנה (מלכים ב' ח') וכן המגיד לנו דבר חדש אשר לא ידענו עוד, הנה הוא גומר בפעלתו מיד את פעלת התחלת הידיעה (דאז פֿרעֿהרונג) מהבב את המסכת הידיעה אשר נדע הדבר הזה עוד יחיה רבים (דאז וויסן) לכן נאמר יְהִי־עַתָּה שחר מקומו (מיזב לח') הודיעני ה' קזי (תהלים לט) —

והדין הזה נוהג בכל פעלי מקרה, יען כי כל צנין קל מפעלי מקרה יורה, כן על הלות המקרה צמצם, כן על התמדת המקרה צמ כמו חכים גדול שכור (ווייזע ווערדען - זיין גראס, ראוישיג, ווערדען - זיין) לכן תאמר צהצחאת הקל **הַגֶּם** גם **הַחֶכֶם, גִּדְל** גם **הַגֶּדֶר, שֶׁבֶר** גם **הַשֶּׁבֶר**. ומבלעדי מלה יתכן עוד שיצאו שניהם צנין פעל וצנין הפעיל להוציא את צה"ק, אצל כל אחד נבדל צהוראתו מחצירו על פי המק אשר נתן להם מאת מנחיה הלשון, כאשר חמרתי לך בתשובתי על שאלתך הראשונה, כמו מפעל **מֹות** תאמר **מֹותת** חיש או **הַמִּית** חיש, וההצדל הוא, כי זה אשר יכה את החיש הצריא והשלם צגושו מכת מות, עד כי ימות מהמכה הזאת אחרי זמן מה יחיה אחרי רבעים מעטים, הוא יקרת **מִמִּית** (כי לעולם לא ימות חיש צריא ושלם צגושו תחת יד

ילד המצוה מכת מות, אף אם יוסר את ראשו בפני אשתו
 אצל האיש אשר הִבֵּהוּ כבוד מכת חרב והרב, ואף יניח
 חיות אחד הוא כאשר תקוע בלשו, הנה זה אשר יוסף
 להכותו עוד ויכבה את שני הניצוץ המלש הזה הוא יקרה
 נזירות כי מיד אחרי כנעו בו הוא מת ובטלו כל חסדיו
 והוא כאבן דומם, וכן העולל הטמון לרחם אמו אשר לא
 מי עוד חיים שלמים ואך נזני המית החלו לפרוץ בו —
 הנה זה האיש אשר יפרוץ את בנין צוכו כרגע צרחם אמו
 נאמר עליו כי הוא מותתהו — ועל דרך זה הוא ההדל
 צין בנין פעל לבנין הפעיל משרש יָלַד, כי האיש אשר
 ישכב את האשה ומכבד שתלד את הילד לאחר מספר איה
 קדשים הוא הַמּוֹלִיד *, אצל המה העזרת וגומרת את
 פעלת הלידה היא הַמְּלִידָה, וכן תדיל על דרך זה בנין
 צין פעל לבנין הפעיל משרש גָּדַל כאשר תדוק היטב
 צכתובים.

ובתשובת השאלה השלישית אשר שאלת, הנני חומר
 לך: דע כי כל משכיל כלשון עבר ימצא, כי מניחי לשון
 עבר אהבו מאוד למצט את שרשי לשונם ולהקטין את מספרם
 בכל אשר יוכל, ולזה תמצא כי הם לא הניחו תמיד שרש
 מיוחד, על כל פעלה המועדת מחד עצמה להכנס בפעל
 מיוחד ונבדל בשרשו, ואשר הניחו עליה ג"כ בלשונות העמים
 שרש מיוחד, כי לפעמים אהבו הם יותר לכנות את הפעלה
 ההיא על כי פעלה אחרת תולדתה (אף אם היא אינה
 תולדתה

(*) וכן המכניס את צרכי הלידה לפני הלידה
 ביום הלידה הם המולידים.

דברי המחבר

תולדתה רק על ג' השאלה) אשר הונח עליה כבר פעל
ידוע בלשון, ולהשתמש בצנין הפעיל מפעל הידות הזה.
מאשר ישתמש ב"ק מפעל הדם אשר יקוב צטרשו את
הפעלה הזאת, כוונ הפעל ה"י"ד אשר הונח על פעלת
הדבור, יען כי צדמיון העצרי הדברים הם נוצעים מהפכה,
כאשר יזלו מי הכהר המושך את מימיו מן המעיין, וכן
הפעל ה"י"ג אשר הנחתו הראשונה היא על קדצת
הרודף אל הנרדף, יען כי הנרדף נסוג לאחור, כאשר
יקרבו רגלי הזר המבקש את דעתו — וכן כל הפעלים
הנמצאים רק בצנין הפעיל הם נגזרים על דרך זה מצניני
קל הפעלים אחרים, אף כי לא נדע אמתו בכלם את הוראת
הפעל האחר, אשר ממנו נגזר זה הפעל בצנין הפעיל.
יען כי הרבה פעלים נאמרו ממנו, כל אשר לא נכתבו
בספרי הקדם — והנה פעלים כאלה לפעמים הם שומרים
כל חותיות השרש בתמונתם ובדרם כמו. צנני הפעלים
האלה אשר הזכרתי — ולפעמים יתחלף בהם אות אחת
מאותיות השרש, על פי משפט חלוק חותיות המוצא ואותיות
אה"וי, או כי יתהפכו אותיות השרש כפי משפט הפיך
האותיות בלשון עבר — ומי לא יראה כי הפעל הורות
הוא צנין הפעיל משרש ראה, והפעל הו"על הוא צנין
הפעיל משרש עלה? — ומאלה תקים על השמר.

אבל לא כל הפעלים הנגזרים על דרך זה מפעלים אחרים
יניח העצרי תמיד בצנין הפעיל, כפי אשר יחויב מצד עצם
הוראת השרש לפי עקר הנחתו, כי לפעמים אחרי אשר
נשתק זה השרש מחקוס הנחתו הראשונה לחפץ השתמש
בו בזה הפעל, יראה העצרי כאלו יהיה זה שרש הונח
בצנני אל הפעל הזה ויחשה ממנו ב"ק, (ועל כי ה"יב
יחלוק ויהפוך את אותיות השרש כפי משפט חלוק האותיות
המתחלפות

המתחלפות וכפי חלוק הגזרות, והכ, כחפ"י ע"ו ל"ה ע"ז צוה, נח
 ע"ו ו"ה צכפולים) כמו פעל גְּדוּהּ הנגזר מפעל גִּדּוּחַ כי
 הוראתו היא נהיגת העצם אל מחוץ חפצו אשר יגוּה שזה
 (הַגִּיחַ) הפעל קָדַח הנגזר מפעל קָדַח, כי הוראתו היא
 המרידה צדדיו עד אשר יִמְרוּר רוחו — (הַמִּיר) הפעל
 קָצוּר הנאמר על קצירת התבואה (הַקָּצֵר) הפעל צָדוּל
 המורה על פי עקר הנחתן שקיעה, ומורה גם הוא יורה
 על עשית הכל, יען כי הכל הנראה על הארץ, הוא כאלו
 טוקע מהעצמים העומדים אל פני השמש (הַצִּל) והנה
 בכל הפעלים האלה ודומיהם יתדמה צנין הפעיל בהוראתו
 אל צנין הקל, כי הפעלה הזאת אשר יורה אותה המדבר,
 על ידי צנין הקל, משפט הוראתה הוא אל צנין הפעיל לכי
 עקר הנחת השרש, ולכ"י עצם הוראתו בתפלה כאשר יצין
 כל משכיל (*).

(ההמשך בחודש הבא)

ג

(*) הקמחי לא הכניס בדבריו רק ארבעה פעלים.
 כי כמך על רוחב לב שומעו אשר הבין מעצמו
 את יתר הפעלים הנכנסים תחת המין הזה.
 ומדרך החוקר המדבר אל אוזן חכם לב הוא
 לפתוח לו את שערי התקירה המוליכה אל משרת
 האמת, ואשר אליו יגיע הוא נשען על רוח
 בינתו לבד, וכאמת החוקר המשכיל אשר לו
 יד לדרוש ולהעמיק בשרשי הלשון, ימצא עוד
 פעלים רבים הנגזרים על דרך זה בניני קל מפעלים
 אחרים, ואשר לזאת הסבה יתדמה בנינכ ההפעיל
 אל

ג

הולדות ישראל

גירוש היהודים מספרד

(ההמשך)

וכשמוע הכוורים את דבר האנוסים, כי אין כחם
 יבאשו צחמונת ישי, ולבם כל עמם, הודיעהו לחלק
 פֶּעֶרְדִּינְאֵנְדֵּר, ולפאסט קסיסטוס הרביעי, והמה שלמו
 פקודה לשופט האֵיִנְקוויזיטוֹן, לסקוט עין עליהם,
 ועל מעשיהם, וינאו למושל כל עיר ועיר לצוא ליעזרת
 השוכטים האלה, להעניש את העוברים בעונשים
 גדולים ומרים, ופתשן כתב הדת נתן בכל עיר אשר בכל
 מחנות ספאניא, ויחרדו היהודים מאוד על הדבר הזה,
 עד כי יותר משנעה עשר חלף מהם שבו לאמונת נוצרים,
 ויקצלו

אל הקל — ומה מתוק לאיש גבון המחקר
 הזה! המגלה לו את פנימית הלשון ומראה לו
 את הוד יפיה, איך היא יודעת לצרף רעיוני
 שהי פעלות בפעלה אחת אשר יעשה העצם הנושא
 — ואיך היא תשנה את מנהג שמוש הבנינים
 על פי הצרופ הזה — ובה' שנות הדברים אחרי
 כן בפי ר' יואל בר' יל' יזכרו עוד פעלים אחרים
 כאלה: —

ויקבלו תשובה מהם על אשר עשו צדקה, וישני אלפים
 נשפרו חיים, ופוד חמרים אוקרו צדית החשמה, ונשפרו
 שם ימים רבים, והיוצאים חכמי היו למרבה ולפיהו
 והוכרחו לעשות צדקה והליון שני כלמי שתי ויעד הדומים,
 למות, כי רחמים הם להשרף, גם על המתיק לא חסו
 כי הוציאו מקצתם, ושרפו את עצמותיהם, ויקחו את
 נכסיהם אשר השאירו אחריהם, ולא נתנו לבניהם ירושתם
 ויהי כאשר נר ליהודים מאוד ויעזבו רבים את רכושם וכל
 אשר להם, ויבדחו למצות אחרות; אמנם שופטי
 האינקוויזיציון היו לשטן להם, ולא הניחו לעצב את
 ארצם; וכל זאת רבים נסו משם צדקה. וגם אותם
 אשר קבלו עליהם דת ישי לא נצלו מצרות ורדיפת המון
 עם, וכל נפש ומכשול אשר קרה ליושבי ארץ הזאת תלו
 צאשמת היהודים, או צמח המומרים למרמה עין. וכן
 היה המעשה בעיר טולעדא, כי צדוק שרי העיר מסיס
 חדשים על בני העיר, אמרו הפחותים צדוק, כי צדוק
 היהודים צאה עליהם הצרה הזאת, וירצו לבני היהודים
 ויהרגו קטן וגדול יחד, וגם על ילדי המומרים לא חסו
 ויהרגו גם אותם. וכאשר שקט הרעש השתדלו המורדים
 חלל השררה, לנזור מקים קשים על היהודים המומרים,
 ועל המפרען (* אשר קבלו אז עליהם דת ישי, ונזנר
 עליהם

(*) מאהרען או מוירען, הם ערביים עובדי
 כ"מ, אשר ישבו במספר רב בארץ שפאניא,
 ונלחמו תמיד עם הנוצרים, וגברו עליהם ויגרשו,
 ויחבאו הנוצרים ביערות ומערות על פני השדה
 מפחד המוירען, עד שנתאחדו עם רב מהנוצרים,
 ומכו

פליהם שיסחרו תמיד בשפלותם, ולא יתלו ולא יגיעו לשום
התמנות בעיר או במדינה. אמנם הכוונתם מחנו צחקים
האלה, ואחרו, שהם נגד דת אמונתם, וגם הסכים עמם
הפאפסט, ונטל הקים האלה.

אלה הגזרות גזרו המלך פֶּרְדִּינַנְד והמלכה
אֵיזַאבֶּלֶלָא אשתו על היהודים אשר במדינותם, בצפת
המיניסטער צורר היהודים דע טוררע קרעמאט'ן
ויהי כאשר הוכן המלך לצלות לחלמה נגד יתר פליטת
עם מוירען, ותסיתו איזאבֶּלֶלָא אשתו לבדור נדר,
להשמיד כל היהודים מארצו, או להכריסם לקבל אמונת
ישי, וזו יצא וזו יכיל. וככלות המלחמה, ואנשי
שכניהם הכו והחרמו כל שריד מהמוירען, או כלו המלך
והמלכה את מחשבתם הרעה, וגזרו על כל היהודים
לעזוב את ארצם משך חרצה חדשים מיום זאת הפקודה
(צמודע מערץ 1492 למספרם, או חדש חדר ה'רנ"ב
ל'צ"ט). והאזרר דע טוררע הנ"ל הסית את המלך
לקצר עוד זמן הקצוב הזה, ולהזהיר לעמו בעונש גדול
לכלי מכור ליהודים לשם זמון או שאר צרכי חס, אם
המצא ימצא אחד מהם נשאר בחרץ אחר כלות החדש חפריל
(והוא סוף חדש השני מיום הבזירה) ויש מכותצי הדורות
יספרו, כי אחר זה יצא עוד בזירה חדשה, שהיהודים
המגורשים לא יקחו חסם כסף ויהב ואצנים טובות, וכל
דבר יקר ערך, אך מלצושים ולחם ויין לבד יקחו. ואחר־כֵּן
מכחישים הבזירה הזאת. ויהי מה, בכל זאת לקחו יהודים
הרבה

ויכו את המוירען מכה רבה, ויבזיעו־ם
ויכריחו־ם לקבל דת ישי, ולסוף כלה גרשום
מן הארץ.

הרבה חזירות רב צדק וזה ואנני טובות עמהם, הגם
כי רוצם יאלו משם צעוני וצמוכר כל.

ויהי ככלות המועד הקצוב הזה, והנה גרש גורשו
כשם מאית חלק נפשות יהודים, אנשים נשים, וטף, מארץ
המזרח הזאת, והנוגשים אצם, ולא הניחוס להתמהמה
אין גם רגע, כי הנשארים הוכרחו להמיר דתם, או הומתו,
או נמכרו לעבדים ולשפחות, וצין המגורשים היו חכמים
וצדיקים גדולים, כאשר אזכור למטה איזה מהם צשמותם.
וירדו כלם צאניות, ויתפשטו הנה והנה לבקש מנוח ומפלט
צאראות נכריות, והמה עוזרים הלך וצכה, ותצל צעקתם
השמימה. — ונמצא צאיזה ספרי הקורות שכמה יהודים
המוכנים ללכת מהארץ, הוכרחו להשאר שם, ולהאכר
לעבדים, יען כי חסר להם איזה דינרי זהב, לשלם שכר
האניה, אשר על כל אחד מהאומללים האלה לשלם לרב
המוצל. והמהירות והאכזריות היתה גדולה כל כך, עד
ששתי אניות המלאות נפשות ישראל, אשר לא יכלו לעצור
מהחוק מבצת איזה מריעות צאניה, נתעצבי אחרי כן
מלעצור צים, יען כי כבר עצר המועד הקצוב מאת המלך,
והיהודים אשר בהם נלקצו לעלות ליצשה, להשאר צארץ,
ולהמכר לעבדים ושפחות. הלא למשמע און דאזה נפשנו! —

ומי ישער ויפכר הכרות הגדולות אשר הציקו ליורדי
האניות האלה! כמה אניות הוצתו צאש, והיושבים בתוכן
נשרכו או טוצעו צים; ויש היו כל כך מלאות מנפשות
אדם עד שמכונד המשק נטצעו; ויש הושלכו האלה מרוח
ומגלי היס, ולא מצאו יצשה ימים רבים, עד שמתו יושביה
צרעצ וצוקר. גם דבר היה צאניות ומתו נפשות רבות,
וכראות המלחים את זאת, ויוציאו את הנשארים חיים על
החיים.

האיים הקרוצים ושם מתו דרעב, או נטרפו מהמיות. ורצ
המזבל אחד עבר בו רוח שגעון, וימכזן לשחוט כל
היהודים אשר באניתו לנקום נקמת ישי. ויהי שם כומר
מוצרי אחד על האניה, ויגער בו לאמור, מה לך לנקום
דם ישי? הלא דמו נשפך לכפר על חטאי בני אדם, וגם
הוא צוה למחול ולא לנקום, ואתה אל תשפוך דם החמלים
האלה. ולא הרגם רצ המזבל, אך פשט את צגיהם
ויזאכס ערומים על אחד מהאיים, ושם מתו מקור, או
נטרפו מהמיות — ואחרים מהם הצאים צלוט עד סמוך
לעיר כפץ (היא הצירה צמדינה אשר שמה כפץ כשם
הצירה, והיא באמת ממלכות הצארצארייט צחלק אכריקא)
לא יתחוסם בני העיר לצוא, ויסגרו השערים מפניהם,
כי יראו מפני רוב מספרם וגודל עניותם. וישארו
המחמלים על בני השדה, וישכנו באהלים, ויאכלו עשבי
השדה, הגדלים שם דלים ורזים בארץ צחיחה הלוו. ולצדקה
משבו היהודים ליושבי עיר האת, כי הניחום צטחואין מכלים.
יטן כי שאר גויי ארץ הצארצארייט אך זרו למו, ויענכ
ויזוררם כאות נפשם, כאשר הרצו לספר כותבי הדורות.

זה כרי סבלות צאדיניאנד המלך ואשתו אינאצאלל
המרשעת, וזה כרי גודל לבב הכומרים הנרפים ושאר
מסיתים הרעים והחטאים. והמכמים והישרים אשר
צין הנוצרים צמדינות שפאניא התרעמו מאוד על המלך
והמלכה אודות הרעה הגדולה הזאת, כי אמרו, שתשעת
הארץ ע"י מיעוט יושניה, וגם אמרו, כי לא מחכמה
עשו כזאת, להכניס כל בני מדינתו צסכנה גדולה, כמעט
גרם לתת מרצ איש צרעהו, כי בכל אשר השתמרו השוכטים
והשוטרים צהכנותם לגירוש הזה, הלא יכול להיות שהמון
רצ מישראל, העולה (עם האנוכיס) על סך שמונה אלף
נפשות

נכסות, ממדירות לנס הגדולה יאמרו חרד וחנית להלמס
 עם סוכאיהם, ויכו באויביהם מכת הרב ואצדן, ולא
 יאמרו אם גם הם יאצדו, ותמות נפשם עם רודפיהם
 האכזריים. ויפה התפאר המלך אברבנאל את צדקת
 היהודים הזה, כי דרכם לשמוע אל פקודות המלך והשררה,
 אשר בכלל הם חסים, ולהכניע מפניהם, גם אם יגזרו
 עליהם גזירות קשות ומרות. ונסתצו כותבי דברי הימים
 ולא ידעו, מה הסב את לב המלך לערדינאמד לעשות מעשה
 רשע הזה? האם היה אוהב הון, ויקו להשיג אוצרות רב,
 כי יגרש את היהודים מארצו, או אם עשה זאת מקנאת
 ישי, וקסב לזון גם נשמים כסאו? והנה הפאפסט
 אלכסאנדר השביעי נתן למלך הזה שם מלך מחמין
 אחתי (קאטהאלישער קעניג), אף גם כי בלי ספק
 שחק הפאפסט צין לזין עצמו על סכלותו וקנאתו הכל,
 והעד, כי הוא עצמו קבל היהודים המגורשים מהמלך
 המאמין הזה, ונתן להם חירות לשבת בארצו.
 (ההמשך בחדש הבא)

פ ת ר ו ן ה ח י ר ה

בתקופה שנייה עמוד ס"ג

אותות ישה בקולך חזק תשמיעם
 שנים מהם בראשית שמך נביעם
 על אות האחרון נראה תמונתך
 אמנם אין פה מקום מבון לשבתך
 פעם קל תפעל פעם תהלך ברגש
 מי לא ידע עתה שמך — הַדְגִּישׁ

ד

באורי ספרי קודש

באורי מלי עברית ומתרון פסוקים
נעלמים

מוזמור מ'ו

לדעת המזמור הזה והמזמורים מ"ו ומ"ח הצאים אמריו
סוצנים על הקורות אשר עליהן סוצנים מזמורי
אסף כ"ב, ע"ה, ע"ו. מזמור כ"ג ספר המזמור, כי
חללי אדום וישמאלים מואצ והגרים בגל ועמון עמלק
כלשת יושבי צור ואשור אמרו: לכו ונלחידם מגוי ולא יזכר
שם ישראל עוד, ומזמור אשר לכנינו הודיע לנו המזמור
מן גבורת ה': משצית מלחמות עד קצה הארץ; מזמור
ע"ו אמר אסף: שמה שבר רשפי קשת מגן ומרצ ומלחמה,
וצאשר לכנינו הודיעו לנו בני קרח: קשת ישבר וקנץ חנית
עגלות יסרק נאש; מזמור הזה ספרו לנו מן הרעש
והדפדה אשר היו צמים ובארץ וו"ל: יהמו יססרו מימיו
ירעשו הרים נגאותו. ובסוק וין: המו גוים חטו
ממלכות נתן קילו תמוט הארץ, ומזמור מ"ח אמרו:
צרו קדים תשבר אניות תרשיש, כדרכם צפת הרעש,
ומזמור ע"ה אמר אסף: נסוגים ארץ ויושביה, ומזמור
כ"ב התכלל כענין נבואה על הרעש: אלהי שיתמו כגלגל
קש

בקש לפני רוח, כאשר תצער יער וכלהצה תלהט הרוח כן
 תרדמם בסערך ובסופתך תצהלם; במזמור מ"ז נאמר:
 נדיצי עמים נאספו עם אלהי אצרהם, אם כן האסיפה
 היתה צירושלים אשר שם נקצצו שצטי יה, ועל העינין
 הזה אמר: מלך אלהים על גוים אלהים ישב על כסאו
 קדשו. כי הנדיצים באו למכון שצתו וכרתו לפניו צרית
 שלום עם עם ה', והיה הדבר ההוא כאלו מלך על כלם
 ובמזמור מ"ח נכתב: כי המלכים נועדו אשר יפרשו לבי
 העינין נועדו צירושלים. והמזמור קרא במזמור ס"ח לנדיצים
 מלכים, או גם מלכים היו צתוך הנדיצים (אונטער דען
 גראסן) אשר התאספו צירושלים, או עיני מלכים יועצים
 כמו מלכי ישכר עליך, זן חכמים אני זן מלך קדם (עיין
 דרך שרש מלך) או קרא צדרך הפלגה לנדיצים מלכים
 צדרך צעלי השיר וצפרט צלשון עצרית אשר גם מלך
 לשדה נקרא מלך. —

ועתה אם תחקור בכל המזמורים אשר הזכרתי תמצא
 כי מלכים רבים עד קצה הארץ קשרו קשר נגד ישראל
 ונלקחו צו וה' השצית אוצרות כלי המלחמות אשר לשנמיו
 ואצרי זן עשה רעש גדול בכל מדינותיהם ובגר יד ישראל,
 עד אשר באו נדיצי עמים ליירושלים לכרות צרית שלום
 עם עם ישראל. אמנם המזמור אשר לפנינו שר המזמור
 צצת הרעש או על עת הרעש, ושתי כחות שרו אותי
 הכת הראשונה צטחה צל, וכת השניה יראה חפני הרעש
 הגדול והמורא אשר היו צכל ארצות תצל. הראשונה שרה
 פסוק צל, ג' ה', וי"ו, ח', יו"ד, וי"ב והכת השניה
 פסוקים ד' זין עי"ת, ופסוק י"א קול ממרום נשמע.

כסוק צ' ו'ג פנימס אלהים לנו מחסה על כן לא
 נירא צעת אשר תמיר צה הארץ תמורות שונות והרים
 כמוטו אל לב ימים, והוראות כלב ימים כמו אל לב ימים
 (ומירות ישראל) ודמיונו מי יעלה צהר ה' ואולי הוראת
 הנית כהוראתה לרוב, ולהט הרים היה ועל ידי כן נשכנו
 מעינות תהום וזרם מים רבים הקיפו הרים אחרים אשר
 חטו, וזה אשר אמר צמוט הרים כלב ימים, ואין לך
 אימה חסכה גדולה מו' (ד') בגאותו, בגאות ה', ואם
 תכזב המלה הזאת אל מימך כאשר תשנו קצת המכרשים
 היה לו לאמור בגאותם, וענינו למה לא נירא הלא הרעש
 צה צבא וצבאון ה' (י"א), פנינו הרבו ודעו כי אנכי
 שוכט כל הארץ, ארצה להיות רם על ידי גוים האלה, ארצה
 להיות רם על ידי הארצות האלה, ולא עליכם לפתור
 פחד, אמנם רוממנו צגוים הוא משכטו הצדק, ורוממנו
 צארץ כמו וגבורתו (י"ב), אם אין הכרש צמלים
 צין כסוק הזה לכסוק ח' יש הפרש ציניהם צנטוי שפתיים,
 ואמן לך חסל, אם תאמר עמי אל, תצטא המלה אל
 ציתר עמי, כי אלהים הוא המאוד נעלה, אמנם אם
 שמתת מבי עליין כי אותך לצדך יושיע ועל זה תאמר:
 עמי אל, תתן עוז על חלת עמי להוציאם אחרים, כי דעתך
 לאמור עמי ולא עם אחרים ואת זה רמזתי בפרגומי על
 ידי שני האותיות

היה כן
 ו' לאמר
 האבימה
 על השני
 על הסוף
 ניו ציות
 כל כלס
 רבו לבי
 לדידות
 שר דמן
 ה יועצם
 ים (פיין)
 מ מלחם
 גם מלך

י תחנן
 ישראל
 לשמחו
 ישראל
 ת שלום
 המומר
 אותי
 י הרעש
 נה שור
 השניה
 חת

איבערזעטצונג

(1) דעם זאגמייסטער דער קארהיטן איין געזאג
אויף עלמות *

ערשטעס קאהר

(2) גאטט איזט אונס שושן אונד קראפט,
הילפע אין דער נאטה אימער אנוועזער.

(3) אין אומוועלצונגן איזט דיא ערדע בעגריפען
בערגע דראָהן אינס מעער צו שטירצען.
וויר פֿירכטען נישטס.

צווייטעס קאהר

(4) אָך עס איזט גאטטעס ערהאבענע קראפט
דאס מעערע שיימן, שטירמן, בערגע רוישן.

ערשטעס קאהר

(5) דער ישטראהם, זיינע אכטהיילונגן, בלייבן
ערפֿרייליך

דער גאטטעסשטאדט, דעס העכסטן היי-
ליגעס וואהנזיטצע.

(6) אין איהרטהראנט גאטט, זיא קאן נישט וואנקן;
פֿאם מארגן: אנבעגין איזט גאטט אין איהרר
הילפע.

צוויי-

(*) מיינט פֿערמוטונג אינער דיא אינסטרומענטע טלמות
(דיא פֿרהאלטנען) ווערדע איך זיין ערקלערונג דעם
88. כאלום אנזייגן.

צווייטעס קאהר.

(7) פֿעלקר רופֿען יאממער אונד נאטה, רייכע
בעכען,

זיינע דאָנער ראָללען, אַך דא ערדע פֿערגעהט!

ערשטעס קאהר.

(8) גאטט צבאות איזט מיט אונס
יעקב'ס גאטט איזט אונזערע פֿעסטע

צווייטעס קאהר.

(9) קאממט, שויעט גאטטעס טהאטען,
ער פֿערוויסטעט, פֿערניכטעט דא ערדע.

ערשטעס קאהר.

(10) ער פֿערניכטעט דען אללגעמיינ קריג,
צערברייכט באגען, שטומפֿט אב שפיסע,
לעסט קריגעסוואגען אין פֿלאממען פֿערלאָ-
דערן.

איינע שטיממע פֿאן אָבען.

(11) זייד רוהיג אונד וויסעט! איך דער אלל-
ריכטער,

צייגע מיינע האהייט דורך יענע פֿעל-
קער,

צייגע מיינע האהייט דורך יענע ערד-
שטריכע.

ערשטעס קאהר.

(12) מיט אונס איזט גאטט צבאות
יעקב'ס גאטט איזט אונזרע פֿעסטע.

מוזור

(א) שלם בנות שרו המומור הזה הכת הקדשונה
 מן ירחי ה' שרה פסוק ד' ו"ג' וכת השניה מן בית
 ישראל, שרה פסוק ד' וה' וכת השלישית מן בית אהרן,
 הפסוקים וי', זין, מ"ט, ובפסוקים ט"ז יוד שרו
 כל הכתות: (ב) כל העמים תקעו כף, המפרשים
 אמרו תקיעת כף (יד) לשמחה אמנם התקיעת כף לשמחה
 איננה נמצאת כי אם בנפשות המון, גם המחלוקת השניה
 מן הפסוק הזה תורה כי מנצח כלי זמר ידברו. על כן
 אני אומר ענין כף, פה, כמו כבות וזה ונצח כלי זמר
 דומה אל אשר נקרא בלשון אשכנזי (אֲשִׁיטְשָׁרֶטֶן מוֹזִיק)
 ולפרש זה תרגומי, כי הרשות נתונה למתרגם לזמור
 בצאור אשר יש לו יתר פאר, או יתר שאת במליצה, אם
 אין לכרוש אחר יסוד חזק ממנו בצמיחה. בקול רנה,
 יש תרועת יגון ואנחה, ותרועת מלחמה ותרועת שמחה,
 על כן אמר התרועה הזאת תהיה לששון ולשמחה. (ו)
 עלה אלהים בהרועה, כאשר עלה ארון אלהים תרועת
 מלחמה נשמע לכניו, אבל עתה אשר שב למנוחתו, עתה
 אשר נתן ה' שלום לנו בננועם זמירות תריעו לו, וזה
 אשר אמר: זמרו לאלהים זמרו. (ט) מלך אלהים
 על גוים, כדן צדקתי האמר הזה בצאורי הקדוש' (י)
 נדיבי עמים נאססו עם אלהי אצרהם,
 מחזרתו: נדיבי עמים נאססו, עם אלהי אצרהם נאססו
 הנדיבים היו צירושלים כפת מופדי ה'. כי לאלהים
 בוגיני ארץ, רצונו לאמור לאלהים מחסה לארץ, ומצלעדי
 תשוב הארץ לתהו ובהו בואוד נעלה מחזרתו מגן מאוד
 נעלה

ליזט מאז דא פואלמז 46, 47, 48, 75, 76 מיט אויפֿמערקזאמקייט, זא ערגיבט זיך דארויס זעהר קלאר פֿאלגענדע געשיכטע: נאך איינר קאָנפֿליצירן פֿאסט אללר פֿעלקר געגן איזראעל, ענטשטאנד איין אללגעמיינר קריג געגן דאסזעלבע, היינ וואורדן דא וואַפֿן-פֿאררעטע זינר פֿיינדע צערשטעהרט, אונד איהרע פֿלאטטע שייטערטע; היינ פֿאלטן ערדבעבן אונד שטורם מע צו וואסער אונד צו לאנדע. דא פֿיינדע וואורדן דאדורך געצוואונגן, פֿרידן צו מאכן. עס פֿערזאממלטע זיך איין פֿרידענסקאנגרעס אין ירושלים, ווא דער פֿרידע פֿעסט געזעצט וואורדע. דער פֿזאלימיסט בעטראכטעט דזע בעגעבנהייטן בעזאנדערס אבר דען פֿרידענסאכשלוס אין ירושלים ווא אלס ווען דאדורך אללע פֿעלקר איזראעלס גאטט אלס קעניג אנערקאנט העטטן.)

קאהר דער גאטטעספֿירכטיגן מענער.
(r) דער זאנגמייסטער, איין פּוּזלם דער
קאראטיטן.

(2) פֿעלקר! שלאָנעט דאָ טעללערעכען אַנאָיג-
(אַנדער, א)

לאכטט פֿאר גאטט פֿריינדגעזענע הערן ;
(3) דען דער עוויגע , העכסטע , שווערפֿאלל ער
האבעט

איזט דער גראסע קעניג דעם גאנצן ערדבאָל
דענס .

קאהר

קאהר דעס פֿאלקעס.

(4) פֿעלקר האט ער אונס אונטרווארפֿן,
נאציאָנן אונטער אונזרע פֿיסע געלעגט,

(5) איין ערבגוט אונס אויסערזעהן,
איינע פֿערהערליכונג יעקב'ס, זיינעס ליב-
לינגס.

קאהר דער לעוויטן.

(6) אונטער שמעטטערנדן קלענגן, שטיג דער
הערר עמפֿאר,
פֿירכטרליך האללטע פֿאר איהם דיא קריגעס-
פֿאזינע.

(7) יעצט לאכזינגט גאטט, לאכזינגט;
לאכזינגט אונזערם קעניג, לאכזינגט;

(8) דען גאטט איזט אנערקאנטער קעניג דעס
גאנצן ערבאדענס;
שטימט אן איין ערבואונגסליד! (ב)

אללע קעהרע.

(9) דער אללריכטער איזט אנערקאנטער קעניג
אללער פֿעלקר,

דער אללריכטער זאס אויף זיינעם הייליגן
ריכטערשטוהלע,

(10) דא פֿערזאממעלטן זיך, דיא גראסן אלל-
פֿעלקר,

אונד דאס פֿאלק, וועלכעס אברהם'ס גאטט
אנבעטעט;

דען

דען זיין איזט דיא שירמענדע קראפֿט דער
ערדע, דער רייכע,
איין אונפֿערגלייכליכעס שילד. ג)

אנמערקונגן

א) איינע ארט פֿאן יאניטשארן - מוויק, וואראויס פֿער-
מוטהליך דיא יעטציגע ענטשטאנדן איזט. דער
פאלמיסט רעדט דיא פֿעלקר, וועלכע דאמאלס
דיע קונסט בעזאסן, אן, דאס זיא פֿאר גאטט דייע
איהן איינע מוויק הערן לאסן זאלן.

ב) דער העברעישע אויסדרוק איזט משכיל, דיום הייסט
פעלעהרענד (ומשכילי עס יציו לרבים), אונטרו-
בענד, פֿארשטנד (משכיל על דבר ימצא טוב) צע-
גליקענד (ויהי דוד לכל דרכיו משכיל). אין אללן
דיין פעדייטונגן פֿינדן זיך פאלמן דאפֿאן, היך ווירד
אין צעגליקענדעס (פרזויאונס) ליד דאמיט צע-
צייכעט; אין דעס 48 פאלס, איין צעלעהרענד-
דעס ליד, דען ציפֿ 10. פֿערז ווארט דער
פאלמיסט דען קעניג, דאס ער דורך זיינע גליקלי-
כע הייראטה זיך ניכט פֿאן זיין פֿאליכטן אלס קעניג
אצלייטן לאסן זאלל. פֿרייטליך זאגט ער איהס דיס
ניכט מיט דירן ווארטן הערויס; אלליין מאן קאן
דאך דאז פאעטישע געוואנד, ווארין ער זיך פֿער-
שלייערט, דורכצליקן אונד זיינע אייגענטליכע אצויכט
לעזן. פֿאן דעס 10טן פֿערז אן, הערט דער
פאלס אויף, צעלעהרענד זי זיין. אין דעס 11טן
פֿערז ווענדט זיך דער פאלמיסט אן דיא פֿרינציפֿין,
אונד

אונד דער 10טע דיהנט איהם צו איינס איזרבאנע.
 דיור צווייטע טהייל דעם געזאגטעם איוט, וויא ער
 אין דער איזרשריט אנגעקוינדעט ווירד: איין לי-
 בעסליד. וון האבע איד נאך איין נייאשכיל פאן איי-
 נעם פארשונגעלידע אנצוהיהרן, דאז דען נאמן
 משכיל פיהרט. הירצו וועהלע איד דען 88טן
 פאלס, אונד מיינע קינעטיגע איזרעטאונג דעם-
 זעלנן ווירד, וויא איד ניכט צווייפלט, מיינע דע-
 הויכטונג זעגרינדן; מוס יעדאך דעם לעזר איינן
 ווינק צו געבן, ווילל איד פארלייג. נור אייניגע
 פערנע דיועם פאלמם איזרעטאנן:

פער 16.

פלענד אונד הינפאלליג זיין איד פאן יונגער אויף,
 וון מוס איד נאך דיינע זעקענסטיגונגן פערטאנן—
 דארף איד צווייפאלן?

פער 19.

געוועללשפער אונד פריינדע האסט דאס ענטפערנט,
 מיינע פערטרויעטע האסט דאס ענטפערנט—
 איינע אונזעגרייפליכע דונקלהייט.

איד צווייפאל ניכט, דאס דיוער פאלס, אויך דעם-
 יעניגן אייסערסט אויפפאללענד זיין ווירד, דער
 איהן נור פליכטיג דורכצליקט, דען ער איוט
 גאר ניכט וויא דאס געוועהנליכן אנגעפאלסט. אללע
 פראגן, וועלכע דארין פארקאממן, זלייגן אונזעאנט-
 ווארטעט; אלליין אללע דיוע פראגן זעאנטווארטן
 זיך פאן זעלבעט; דען דער מאן, וועלכער זא יעמער-
 ליד קלאגט, ווארדעט איינר דער געהערטעסטן אין
 באפן איזראעל (מלכים א' ה' יא); אין זיכער יונגער
 איד

אזר מוס ער אויס אירגענד איינעם פֿערזעהן, אין
איינע אונטערפֿירדישע גרויסע געוואַרפֿן וואַרדן זיין.
זיינע דאמאליגן קלאגן קעגן דאזער קיין איררע
פֿיהרן, דא דער פֿרעלאב געלעהרט האט, דאס, דיא
שטראכט צו זייער צעשטרונג אונד זיינעם גליקע וואר.

איך האבע אין דעם פֿארהערגעפענדן געזאגט
דאס דער פֿואלס 45 צוויי אונגלייכארטיגע טהיילע
האבע; דים שטימט אויך מיט זייער איבערפֿיכט איבער-
איינ, דיע איוט ווערטליך; צעלעהרענדעם ליצעם-
ליר, זאללטע נון זיין דען איבערפֿיכטן שיר מוזמור
אונד מוזמור שיר ניכט שטוואם עהנליכעם שטאטט
האבן? איוט נעמליך דער פֿרשטע טהייל איין שיר
אונד דער אנדערע איין מוזמור, זא הייסט דאזגאנצע
שיר מוזמור. איוט עס אזר קומגעקעהרט, מוזמור
שיר.

ג) איך קאן אננעהמן, דאס דעם לעזר דיא פֿראגע
איינפֿאללן ווערדע: זינד דיא טהאטואקן, וועלכע
אין דעם איינגאנצע אנגעפֿיהרט וואַרדן, איך אין
דען זיידן געשיכטצירן (חללים, דברי הימים) אכ-
געגעבן? איך אנטווארטע: זיין! מאן פֿינדעט דארין
קיין ווארט פֿאן דער אללגעמיינן קאָאליציאן (פֿואלס
83), פֿאן דעם שיפֿרונדע דער פֿלאטטע (פֿואלס 48),
פֿאן דער צערשטעהרונג דער פֿיינדליכן וואפֿן = פֿאר-
רעטהע, נאדע זיין ירושלים (פֿואלס 76) אונד אויך
צום טהייל פֿואלס 46) פֿאן דען שטיימן אונד ערד-
צען (פֿואלס 46 אונד 76), פֿאן איינר צוואממ-
קונדע דער בראסן אונד דער קעניגצ אין ירושלים,
וועלכע

וועלכע, וויא איך ניכט צווייכלע אין כואלס 46
אונד 48 דייטליך אנגעצייגט זינד (זעה איך
מיינע איבערזעצונג אונד ערקלעהרונג דעם כואלס
48 אין מאסקה התק"ט); אונד הידוים פאלגט פאן
זעלנסט' דאס דיא רעגירונג, אונטער וועלכד דיוצ
גראסן צעפונדענישטן זיך עראייגעט, זיך ניכט מיט
צווערלעסיגקייט צעטימחן לאסן. צוואר גלויבן
אייניגע ערקלעהרער, דאס דיא אלגעמיינע קאפאלי-
ציאן, אונטער דער רעגירונג דעם קאניגס יהושפט
שטאטט געהאט העטטע, ווייל פאן 10 ציינדליכן
מעכטן, וועלכע אים 83 טון כואלס אויפגעציהלט
זינד, דרייז ווירקליך מיט יהושפט אים קריגט ווא-
רען, אלליין דיא איבעריגן זינד? וויא דעם פאר אונד
זיין, זא האט דיוצ אונטערזוכונג, אויף דיא ער-
קלעהרונג דער פאן ערוועהנטן כואלסן קיינן איינ-
פאלס, דען עס ווירד אין ריקויכט דערוועלדן, אס
רמטהאמסטן זיין, וואס איבערפאלל דאז ראטהאמ-
סטע איוט: דאז צוך זא פיל אלס מעגליך, אויס דעם
צוכט צו ערקלעהרן.

פערונג

ה

ענינים שונים

א

מכתב אל מוצאי המאסף *

על דבר ההידה אשר שמו בתוך המאסף
בתקופה שני' להדש שבט תקע'
המתחלת:

הן קלותי וידים רפות חזקתי וכו'
אשר לא גזלתי אשיב אשלם כפלים וכו'
ז"ה חותמי

אישים וכנדים סוכני חנות!

קראנו הסידה הנפלאה הזאת, לא ידענו מי פשה
הדבר הזה — חמרו אשינו דורשי אמת! מי
הוא

* המכתב הזה שלוח לנו מאת נבוכי מדע והשכל
הבאים על החתום תחתיו. ואף כי חוק שמונו
לתת מחסום לפינו לבלתי הביא דברי היבנה
בשערנו, ככל זאת גם מטרת האמת והנכונה
תמיד לנגד עינינו; והנה אם אמת הדבר, נעשתה
התועבה.

ס 4
חין
וחלום
ט 5
דיוט
ט חית
גליון
אלי
אשכט
גליון
הכלט
ט וז
חין
ח חר
חין
ס
חחח
דס

רוני

ה

הוא זה ואי זה הוא אשר מלמו לבו לתקום בשם זה ולא
זה שמו אשר יקראו למסדר השמיטי רק הוא

הרצ הגאון הגדול הנודע בשערים כבוד מהו'
אהרן בן קלמן אב"ד ור"מ דק"ק ארוד צמדינת
אונגארן

ראו זה דבר חדש אשר כבר היו לעולמים ; השבענו
מתכס! אם לא שמעתם אם לא רחיתם סכר צחות
המליצה אשר להרצ הפייטן כבוד מהו' ווחלק צוכנר נרו
(אשר נדכס צנרלין מחדש תקצ) שם שם תצקשנה
גם תמלאנה , גם החידה גם כתרונה מת הרצ מהו'
אהרן בן קלמן נרו' , ונחנו צמפיונו אמרנו אולי מגדל
יקרה העתיקה האיש הזה לתומו ולישרת לבנו להגיד
לשם מה יבי' ובי' כי תקרנה קיש ואיש וכותר קין לה ,
או יוסיף קיש הזה שנית את ידו להוציא גם כתרונה ,
שם המסדר השמיטי מהו' אהרן בן קלמן הנ"ל ; —
כן

התועבה הזאת מאיש הזה לחרוש בעגלת רעהו
לכסות מערומו בפאר בגד עמיתו ולגזול
פת כף אחיו אשר עמל בו , אז בודאי שבש
עברתם לו יאה , ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו
המסו ירד , לכן עצור במילין לא נוכל והעתקנו
מכתב הזה מלה במלה להיות לאות ולמופת
לרבים למען לא יוסיפו לעשות כזה : אולם
גם נבטיח לאיש הזה , אם יש דברים עמו
להצטרק ולהתנצל בדברים כנים ואמתיים , לא
נכחד האמת תחת לשוננו , להגיד ישרו לעיני
העדה :
ר"ה

כן יאות לכן משכיל להגיד דבר בשם חמור לרומם כבוד
מכמים, ולהתנצח בחז"ק רגליהם וזנות יוסר!

אחם תקויתו נכונה ומה גדלה המדה, עצמו
פין בהביט תחת המידה, הערה לקורא ח"ל:

"המידה היפה הזאת אשר כל כותב אותה ימצא טוב
"טעם ודעת מאתני זן אמתות המכתבים אשר הראני
"הרצני המדקדק מהורר זנוויל הנשוטר
"ממעשה ידי נעוריו לפי דבריו; ויהי כי מאה
"מן צעירי ואכזר צו לתת לי להעתיקה במחסף, והנני
"אציר וכו' ויכיר למי הסותמת וכו'."

ש"ב

מה נאמר ומה נדבר לכם מדונים נכבדים! מה נפלאה
המידה הזאת וכי אחרי אשר היתה ימים רבים (מאת
ר' אהרן זן קלמן) ציד המכס ר' וואלק בזכור,
ואחרי אשר נטעה סמו מיס ועד מפסי ארץ, גם ראינו
אותה צידו צק"ק ברלין, בראדי, המצורג וכו' צמיתות
שם המצורג מיתני אב"ק; ואחרי אשר הוצאה לאור בספר
צחות המליצה זה שנה תמימה! והנה פתאום — שחם
הקורא ותצללה אונדך! — עוצה חלוק נעוריה ותלך
ותתע צין כתבי איש הלזה, ותהי לו לבת וכמשר
הפציר צו אחד מחכמי המאסף, ויפל לפניו בכה גם חן
לת לו הצת היפה הזאת, אשר עשה צימי נעוריו לפי
דבריו ויפתר — ויהי כראות המידה כי כלתה אליה
הרעה, ותחמר, מאת חן צעירך להציגני ואנכי נכריה?
לך ומצוה אל מקומי הראשון! וישן ויחמר, חס כן למה
זה חכמי? הנה נא צאת צל קורתני, אל נא תעצורי
חזה!

[סדר]

מזה! — ככה דבר וינח עגל הזה! — הנה לכל
הכלימה! די ציון וקצף, אין יראת אלהים במקום הזה!
— ידענו חנשי המאסף כי לא עליכם האשם, ולא עליכם
תלונתינו, כי כמונו כמוכם לא תבקשו דין האמת והתושיה
להגדיל החכמה ובעליה, להפית קנאת החכמה בלב בני
ישראל, למען יבקשו תבונה ויכילו משינותיה מזה להציג
דבריהם בשם המומרים בתוך המאסף; — — אמנם על
זה דוה לבנו, איך יעשו מזהו לגנוב דעת הבריות, עד
אנה יתהולל, הבזות ימצא מן וכבוד כי יכסה בשר עדותו
בלבוש זר!

אז אמרנו גם זה הכל, אם בואת יתהלל המתהלל
להביא לשם ולתפארת, מה רחית כי עשית את הדבר
הזה, לקחת חידה אחת קטנה, הלא טוב לך כמה וכמה
כתיבת יד מגאונאי ארץ, להדפיסם ולהפיצם לעשות שם עלי
אדמות; או אם גם בואת לא תרגיע ולא תשקוט מהמית
רוחך, הנה יעצנו קומה! וקח לך המחזור החדש עם
הפירוש מהחכם המדקדק השלם כבוד מהורר וואלף היידנהיים,
ותדפיס מחזור גדול שכמו גבוה מכל עם, ותלקוט מפירוש
הנאמר אשר עשה ר' וואלף הנ"ל ממנו מכל דף ודף וגם
מזה אל תנח ידך, לחתום שםך על כל לקוטי אמרים
אשר אספת מר' וואלף ובה תאמר: זה שמי או שמי זה
או — או — ותשחק לכל הפרמות אשר לר' וואלף
מגאונאי עולם; והי' כי ישאלך איש חסר, מדוע אתה ככה
דן לפרוץ הגדרים ולהרוס הפרמות לעשות כחש כגד
השמש? מה זה מהרת למצוא? — ותאמר, כי הקרה
ה' לפני

ה' לפני
ה' לפני
ה' לפני

הנה
הנה
הנה
הנה
הנה
הנה
הנה

קל
מה

וע
עשתה

ה' לפני

ה' לפני, בני ה' אשר נתן לי אלקים זוה"ה — *)
 מריעמוד נגדי כי אפתה במשל כי חביב חידות מרי
 קדם" (חידות אשר כבר מקדם לר' אהרן בן קלמן) *

ה' לכל הציון! יאמר נא ישראל מס יעשה כדבר
 הזה מן הקדש הקדש הזה? ויעקבו זה פעמיים.
 ואין אדם שם על לבו לנקוט נקמת ה' להכריע ממנו בגלוי.
 כאשר חלל ש"ס בגלוי, ואיש אחד מתצורתנו אשר יא
 מתנו למלחמת ה' נשח עליו המשל הזה:

כלל דל זה בית מורקת
 ומרעבון נכשו מר נוצק
 ויכן בה ובה בלי הציון מה קסת
 ויקח צרור המור ולא ידע חיד יפתח
 ויאמר האם! הכעס תשבע נכשי השוקק
 וירח צו, וילק צו — ונכשו ריקה!

כן כל לוקח חידה וגם פתרונה לא יצין, וכי תשאלהו
 מה זה צידך? ויאמר מנשי ידי נעורי להתפאר:

והנה ידענו כי ישמע התמים ר' אהרן, הנצלה אשר
 נעשתה לחידתו, ויאמר כאשר אמר בחידתו:

הן קלותי וידיים רכות (של זה) חזקתי
 בגד לתפארת לו חלקתי

עוד

*) האם ערב את לבו לעשות הדבר הזה? —
 ד"ה

[כו]

עוד הוספתי לעשות חיל צדוקי כי שנים
אשר לא גזלתי קשיז כפליים (פסם צם' צמות ופסם
צמאסף)

ככה יאמר הרב הכ"ל, וידוע אהרן ולא יביש. אמנם
נחנו חובה היה לנו להתנקס נקמת ה' ונקמת הרב מהו'
אהרן, מזה עלינו מהר סיני לקרוא צנרון:

המידה הזאת מסבירו החמישי הוא ר' אהרן בן
קלמן מ"ד צק"ק ארוד צמאסף; דעו כל חיש
ישראל כי הוא עשה, ולא המורינו ר' זנוויל
צמאסף.

ועתה מוציאי המאסף! כרמות מכתב הזה הצו והציגואותו
צתוך המחברת אשר תצא לראשונה, גם שאותנו תחתיא
ולא עליכם יכול כל האדם רק עלינו, נחמנו נשא כל העין
אשר יביש לכם. ואם יש לחיש הזה, מילין להוכיח
יקום נא וישכוח אפנו, כי יודע הוא מותנו ומקומנו
ונחנו נדע מה נעשה, ומתם נקיים אם תעשון כמשר צונו
אתכם.

כה ק"ק דענדפצורג לחדש

תשרי ולפרט

לא יירשך זה, ה'תקפא

דברי חסידים

הקוט המשולם לא צמארה ינתק

נקום הצעיר מצדדים ווייסנפילם הנהן מ"ב
וגאוס אל' צמאדור זצ"ל
הקטן אהרן צן כה"ר וואלף כרענקל ינו.

ב
חירות

חידה א

ראשון לראשונים גם באחרונים אני
אין כורא זולתי כי הכריאה ממני
טרם כל יציר אני נכרא
טרם היה אור אני נקרא
מאתי כל רמוש כל כריה
אמשול בכפרים גם בקריה
אין אומר ואין דברים בלי גשמע קולי
בכל הארץ יצא קוי ובקצה מדבר הדום רגלי
קץ כל בשר בא לפני
סוף כל דבר נגד עיני
זולתי אין ריש ואין עושר
בלתי אין גבור ואין אושר
למה תשאל לשמי? יורה נקלה ועוני
כי אם יש אחרית תקותי נחם מייגוני
אם תחפוץ דעת מקומי איה משכני?
ברום הרקיע וכמרכז הארץ מעוני
אמנם אינני באש ולא במים
לא בחלד גם לא בשמי שמים
בשני יסודות מתנגדות שמו אותי
באחת אתום ובאחת החלותי
אנכי עומד באם הדרך
לראות בכל עובר אורח
אם עוד לא ידעת אותי
הפוך שיר זה ותמצא חידתי

[סה]

חידה ב

באחת הנזעתי וכאותות שחיים
בצחות הלשון וכמבטא שפתים
אף-גם מוצאי מיץ אפים
בשדה נמצאתי כטל שמים
כי מוצאי מצא חיים
ולעיני השמש אמוס כמים

ף —

מ כ ת מ י ם

על אחד ממפרשי ספר קינות לט' באב

מבורך בארת ספר הקינות
בלהג הרבה במעט ההבונות
הבאר רק אין בו מים חיים
רפש ושיט יש בו שבעתים
עשו באור לקינות כלתה לבך
קינות על באורך יעש מריבך

מ—ב—א

אל אשת זנונים

„ילד יולד לי בן נתן לי מזה שמו
„אשר אקרא לו? —“ כזאת שאלה את אמו!
בן מי זה העלם? — הן תאלמי
קראי שמו — בן עמי

ף —